

**МУЗИКОЗНАВСТВО СЬОГОДЕННЯ:
ПОЛІВЕКТОРНІСТЬ ПОШУКІВ**

Олександр Злотник
(Україна)

**КОМПОЗИТОРСЬКА ПРАКТИКА
У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ
МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Нова комунікативна парадигма ХХІ століття зачіпає різні сфери сучасної культури: науку, мистецтво та освіту, а її вплив поширюється на весь простір світу і самої людини. Включення особистості до єдиного світового комунікативного простору, активна роль суб'єктів мистецького процесу, використання комплексу всіх творчих і інтелектуальних досягнень людини ХХІ століття у полі мережевої інтеграції – ось основні характеристики нової комунікативної парадигми сучасної культури. У формуванні і розвитку сучасних культурних процесів найважливішу роль відіграють засоби комунікації. На кожному рівні еволюційного розвитку виникає відповідна йому комунікаційна система, що забезпечує функціонування простору культури. Таким чином, кожен етап розвитку людського суспільства створює засоби комунікації, які обслуговують його потреби. Можна сказати, що соціокультурна комунікація є одним з визначальних чинників змін в культурі. Зміна культурно-комунікативного формату впливає не тільки на способи і засоби музичної комунікації, а й на систему цінностей, художньо-естетичних орієнтирів тієї чи іншої епохи. Комунікація є предметом вивчення лінгвістики, соціальної психології, культурології, соціології, політології, семіотики, мистецтвознавчих та інших наук. Інтерес вчених звернений також до проблем естетичних комунікацій і художнього спілкування (М. Каган [2], А. Моль, С. Раппопорт [5]). Що стосується музичної комунікації, вона, як і будь-яка інша, має як загальні, так і специфічні закономірності функціонування, що обумовлюють свої особливі канали трансляції. Як один з способів соціального буття і художнього відображення дійсності, музична творчість може розглядатися в якості комунікаційного каналу засвоєння та вдосконалення навколишнього світу. Музична комунікація входить до «естетосфери» (М. Каган [2]), світу музичних емоцій, «семіосфери» (А. Я. Флієр [6, с. 92]), аксіосфери.

Художня комунікація як спілкування є найважливішою стороною системи музичної діяльності, в якій творчість, виконавство і сприйняття виступають як її основні функціональні блоки в системі музичної культури. Музична комунікація має справу з передачею через матеріально-конструктивні і інші структури музики, знайдені в процесі її розвитку, духовно значущі смисли, образи, ідеї, художні концепції, що закладені автором. Комунікативний простір музики

функціонує в своєрідному «сенсовому полі» культури, яке створює необхідні передумови кодування і декодування музичних смислів.

Специфіка музичного мистецтва полягає в тому, що створений композитором музичний твір включається в комунікативну ситуацію лише при вторинному його відтворенні у процесі виконання-інтерпретації. Адже виконавське мистецтво – це рід творчої діяльності, який взагалі визначає рівень сучасної художньої культури. Головними учасниками творчого комунікативного акту є адресант або комунікатор – відправник повідомлення (автор, виконавці), який прагне викликати певну реакцію одержувача, і адресат або реципієнт (перципієнт) – одержувач повідомлення (слухачі, глядачі, читачі), на сприйняття і оцінку яких розрахований той чи інший твір. Суб'єктами музичного діалогу можна назвати: композитора, виконавця, слухача (реципієнта), педагога, учня, дослідника і т.д. Завдяки великій кількості учасників спілкування діалог, звичайно, перетворюється у полілог.

У спонуканні до творчого сприйняття реципієнта комунікації, що йде від композитора і виконавця, не менш важливе значення має постконтактний етап впливу, оскільки твір розкривається у всій своїй складності й красі у свідомості слухача не одразу, а можливо з деяким часовим інтервалом. Механізм «перекладу» музичної інформації в інші інформативні категорії закладений в самому творі мистецтва (а також в його інтерпретації). Комунікативне повідомлення композитора завдяки цьому впливу на слухача виходить у широкий соціум, який, у свою чергу, впливаючи по різних каналах на митця, сприяє замиканню комунікативного циклу, підтримуючи цілісність і поступальний розвиток музичного процесу.

Відправною, звичайно, тут є сфера композиторської діяльності, в якій можна виявити три основні фази творчого процесу, що тісно пов'язані між собою і взаємопроникають одна до одної: кумулятивна (накопичувальна), генеруюча і експонуюча. Через народжену їм музичну форму композитор прокладає шляхи комунікації до всіх інших учасників процесу і, перш за все, – до виконавця. Для більш повного розкриття змісту та ідеї твору сучасні композитори все частіше звертаються до синтезу різних суміжних і несуміжних видів мистецтв та сфер діяльності, їх різноманітних виразних засобів. У свою чергу, виконавець проходить аналогічні композитору фази творчого процесу, народжуючи своєю інтерпретацією варіант мистецької форми, що дещо відрізняється від авторського, і спрямований до слухача. Останній, проходячи кумулятивну, рефлексивну і генеруючу фази творчого процесу, породжує у власній свідомості особистісно засвоєний варіант значень музичної форми, відновлюючи та трансформуючи у свідомості вихідний композиторський, а також виконавський задум.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берегова О. Комунікація в музичному виконавстві як культурологічна проблема // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського: Композитор і сучасність. Київ, 2009. Вип. 84. С. 209-218.

2. Каган М. С. Мир общения: пробл. межсубъект. отношений. Москва: Политиздат, 1988. 315 с.
3. Медушевский В. В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки. Москва: Музыка, 1976. 254 с.
4. Самойленко А. И. Музыка между общением и коммуникацией (нормы и парадоксы музыковедческого поиска смысла) // Музичне мистецтво і культура. Науковий вісник ОДМА імені А. В. Нежданової. Вип. 7, кн. 2. Одеса, 2006. С. 39–48.
5. Раппопорт С.Х. Художественное представление и художественный образ // Эстетические очерки. Москва: Искусство, 1973. Вып. 3. С. 56.
6. Флиер А. Я. Морфология культуры. Структура и динамика. Москва: Искусство, 1994. 201 с.
7. Холопова В. Н. Музыка как вид искусства: учеб. пособие. Санкт-Петербург.: Лань, 2000. 320 с.

Резюме. З метою виявлення особливостей сучасного вітчизняного музичного простору, окреслено основні характеристики нової комунікативної парадигми сучасної культури; обґрунтовано її вплив на систему цінностей та художньо-естетичних орієнтирів вітчизняного молодіжного середовища; розкрито триєдину роль композиторської діяльності (кумулятивну, генеруючу і експонуючу) в міжсуб'єктному музичному діалозі виконавця, слухача, педагога, учня, дослідника ХХІ століття.

Ключові слова: комунікативний простір, естетосфера, аксіосфера, адресат, адресант кумулятивна, генеруюча і експонуюча фази творчого процесу.

Summary. In order to identify the features of contemporary domestic musical space, the main characteristics of the new communicative paradigm of modern culture are outlined; its impact on the system of values and artistic landmarks of the youth environment are demonstrated; the role of the composition activities (cumulative, generativ and expositiv) in musical dialogue between performer, listener, teacher, learner, researcher of the XXI century are characterized.

Keywords: communicative space, statosphere, axiosphere, addressee, addressor, cumulative, generativ, expositive phases of the creative process.

УДК 78.03(4)

Оксана Гуса
(Україна)

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ КРАКІВСЬКОЇ ТА ЛЬВІВСЬКОЇ МУЗИКОЗНАВЧИХ ШКІЛ

У 1911–1912 роках в Ягеллонському та Львівському університетах було створено потужні музикологічні школи, які, спираючись на національні традиції і європейські здобутки, готували науковців у цій галузі знань. Результатом плідної діяльності вказаних наукових центрів стало виховання плеяди